

Lamár Erzsébet

Bevezetés a szubjektivitás filozófiájába

5. A transzcendentális ego. (Husserl)
5. 4. Testiség és interszubjektivitás.

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

5. 4. A transzcendentális ego (Husserl). Testiség és interszubjektivitás.

A szemelvények az alábbi kötetből származnak:

Husserl, Edmund: *Karteziánus elmékedések*. Ford. Mezei Balázs. Atlantisz, Bp. 2000.

*

A negyedik *Karteziánus elmékedés*ben, ahogyan azt az előző leckében láttuk, Husserl már nem eleve adott objektivitásról, hanem az ész megvalósulásáról, a tudat genezisééről beszél; ennek révén felszámolódik a transzcendentális szubjektum elszigeteltsége, mely a folyamat végén konkrét egészként objektiválódik. A kései Husserl pedig a *Válság-könyv*ben a következőképp határozza meg a **transzcendentális**, illetve a **transzcendentális szubjektum** fogalmát:

„A megismerés képződményének végső forrására való visszakerdezés motívuma ez, a megismerő önmagára és megismerő életére való ráeszmélkedés (...) Radikális formában e végső forrásból feltörő, tehát végső alapokon nyugvó egyetemes filozófia motívumáról van szó. [...] E forrás neve: *én magam*, egész valóságos és lehetséges megismerő életemmel, végső soron konkrét életemmel általában.” (i. m. 130.)

Husserl sírja Freiburg-Günterstalban.

A *Negyedik elmékedés*ben Husserl azt állította, a monadikus ego csak a transzcendentalitásban, intencionális élményeinek sokféleségében konkretizálódik. De vajon mit jelent mindez az érzéki tapasztalat és a testiség vonatkozásában? Amennyiben Husserl valóban a descartes-i cogitót veszi fel a transzcendentális szubjektivitás koncepciójának kezdőpontjaként, valamiképp számot kell vetnie a *res extensával* is.

Husserl megkülönbözteti egymástól a pusztán **fizikai testet** [Körper] és a legsajátabb, közvetlenként tapasztalt **organikus testet** [Leib] – utóbbi révén kerülünk kapcsolatba a Másikkal. A saját, organikus test feltételelességi viszonyban áll a lélekkel, miközben közvetít a külső létezők és a tudat között. **Saját testünket mindenekelőtt működésében, azaz funkcióként tapasztaljuk, nem pedig reflexíven, tárgyként.** Ez pedig további következményekkel jár:

1. A testi (ti. kinesztétikus) és a tudati intencionalitás egymásra vonatkozik, szétválasztásuk pusztán absztrakció.
2. A test mint funkcionáló tárgy egyszersmind a világ része is, tehát a külső létezők tapasztalatának alapja.

De milyen kapcsolat lehetséges köztem és a tőlem különböző Másik között?

Az interszubjektivitás primordiális tapasztalata szintén redukció révén válik lehetségessé, állítja Husserl, melynek során felfüggesztem a Másik létezésére vonatkozó meggyőződéseimet, akit így egy különös, közvetett-közvetlen módon tapasztalok: közvetlenül, hiszen ő is egy „én”, másrészt azonban mégsem teljesen közvetlenül, mert akkor nem különbözne tőlem. Ez a sajátos tapasztalat **az apprezentáció, melynek során közvetlenül (ti. jelenlevőként) tapasztaljuk a közvetlenül nem adódót (ti. a jelen nem lévőt), minden további külső tapasztalás alapmozzanata.**

Az interszjektív viszonyban a Másikat a test közvetítésével tapasztaljuk magunkhoz hasonló énnel/tudattal rendelkező lényként (analogikus apprezentáció).

A világ a szjektum számára mindig egy test lehetséges tér-időbeli tapasztalatainak összessége, az életvilág pedig a mi interszjektív, általános-közös világunk, mely az egymással folytatott kommunikációban jön létre. Az életvilág-koncepció legfontosabb ismeretelméleti belátása, hogy **az objektivitás egyedüli és végső garanciája az interszjektivitás; az „életvilág” az az *a priori* horizont és egyben alap, melyből és melyben az ember szjektív és interszjektív világa, azaz valósága és a róla való tudása folyamatosan feltárul.** Ez a folyamat nem más, mint az emberi történelem, a fenomenológus feladata tehát befejezhetetlen.

Irodalom:

- Kicsák Lóránt: „Transzcendentális és testiség a husserli fenomenológiában.” In: *Magyar Filozófiai Szemle*, 2010/54(2) 32-50.
- Sajó Sándor: „Az interszjektivitás problémája a *Kartezianus elmékedésekben*.” In: Varga Péter András – Zuh Deodáth (szerk.): *Kortársunk, Husserl*. ELTE Eötvös Kiadó, Bp., 2013. 245-253.

Ellenőrző kérdések:

1. Hogyan konstituálódik az objektivitás interszjektív módon?
2. Milyen szerepe van ebben az apprezentációnak?